

ŽILINSKÝ
samosprávny kraj

**ANALÝZA ČINNOSTI
KRAJSKEJ KNIŽNICE V ŽILINE
A
REGIONÁLNYCH KNIŽNÍC
ŽILINSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA
V ROKU
2016**

2017

Úvod

Krajská knižnica v Žiline, Turčianska knižnica v Martine, Kysucká knižnica v Čadci, Liptovská knižnica G.F.Belopotockého v Liptovskom Mikuláši a Oravská knižnica A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne pôsobia v zmysle Zákona o knižniciach č. 126/2015 Z.z. a v zmysle svojich zriaďovacích listín ako vzdelávacie, kultúrne a informačné inštitúcie, ktorých hlavným poslaním je budovať a uchovávať univerzálny knižničný fond bez ohľadu na nosič informácií, poskytovať v rámci svojej územnej pôsobnosti knižnično-informačné služby a zabezpečovať všeobecný a neobmedzený prístup k informáciám. Regionálne knižnice a krajská knižnica plnia funkciu mestských knižníc pre mestá v ktorých pôsobia a svojou činnosťou vytvárajú podmienky nielen pre uspokojovanie kultúrnych, informačných a vzdelávacích potrieb obyvateľov mesta, kde pôsobia, ale aj celého regiónu.

Knižnice poskytujú komplexné knižnično-informačné služby: absenčné a prezenčné výpožičky, medziknižničnú výpožičnú službu, bibliograficko-informačné a konzultačné služby, prístup na internet, služby študovní a čítarní, rešeršné a reprografické služby dokumentov z fondov knižníc, umožňujú vstup do databáz vytváraných knižnicami a do ďalších databáz, ktoré regionálne knižnice sprístupňujú na základe licenčnej zmluvy Slovenskej národnej knižnice so spoločnosťou EBSCO (databázy EBSCO boli prístupné do konca roka 2016). Regionálne knižnice v spolupráci s Oddelením pre rozvoj knižničného systému Slovenskej národnej knižnice v Martine pôsobia ako odbornoporadenské centrá pre verejné, školské a špeciálne knižnice. Vo svojich regiónoch zabezpečujú úlohy spojené s rozvojom knižnično-informačných služieb verejnosti a sú centrami regionálnych informácií. Špecializované regionálne oddelenia jednotlivých regionálnych knižníc budujú regionálne článkové databázy s bibliografickými záznamami, systematicky dopĺňajú databázy osobností regiónov a vydávajú regionálne bibliografie. Krajská knižnica v Žiline ako ústredná knižnica siete verejných knižníc v Žilinskom kraji zabezpečuje funkciu koordinačného, vzdelávacieho, štatistického, metodického a odbornoporadenského strediska pre všetky regionálne knižnice v Žilinskom samosprávnom kraji, pre celú sieť verejných knižníc kraja a je metodickým centrom aj pre školské a špeciálne knižnice, ktoré pôsobia na území kraja. Spracováva analytické a štatistické materiály o stave a vývoji knižníc v Žilinskom kraji a zabezpečuje úlohy spojené s koordináciou bibliografickej a edičnej činnosti v kraji.

Krajská knižnica a regionálne knižnice v Žilinskom kraji pri napĺňaní svojho poslania vychádzajú zo Zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach, zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 - 2020 ako strategického dokumentu pre rozvoj knihovníctva na Slovensku a z odporúčaní, ktoré boli prijaté v rámci medzinárodných knižničných deklarácií.

Krajská knižnica a regionálne knižnice Žilinského kraja zastávajú popredné miesta v štruktúre vzdelávania a kultúry svojho regiónu i mesta, kde pôsobia a štatisticky sa radia medzi najnavštevovanejšie kultúrne inštitúcie. Za obdobie svojho pôsobenia sa stali kultúrnymi, vzdelávacími a komunitnými centrami, ktorých úlohou je poskytovať slobodný prístup k informáciám, knižnično-informačné služby všetkým občanom, zvlášť znevýhodneným skupinám a ktorých úlohou je vytvárať podmienky pre celoživotné vzdelávanie, podporu a propagáciu čítania a rozvoj čitateľskej gramotnosti. Organizovaním výchovno-vzdelávacích podujatí zohrávajú nezastupiteľné miesto v štruktúre vzdelávania detí a mládeže. V ostatných rokoch sa do popredia dostávajú aj aktivity knižníc, ktoré sú zamerané na neformálne vzdelávanie a aktívne trávenie voľného času používateľov, čím sa výrazne posilňuje komunitná funkcia knižníc.

Rok 2016 bol Žilinským samosprávnym krajom vyhlásený za **Rok Juraja Turzu** a Ministerstvo školstva SR v rámci Národnej stratégie zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvíjania čitateľskej gramotnosti **vyhlásilo školský rok 2016/2017 za Rok čitateľskej gramotnosti**. Aktivity knižníc boli preto v sledovanom roku zvlášť zamerané aj na veľkú osobnosť našich regionálnych dejín - Juraja Turzu a na podujatia zamerané na zvyšovanie úrovne čitateľskej gramotnosti detí a mládeže.

Knižnice sa snažia držať krok s dobou a s jej technickými a technologickými výdobytkami. Prostredníctvom projektu Informácie bez hraníc, spolufinancovaného Európskou úniou v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007-2013 bol v roku 2012 vo všetkých regionálnych knižniciach a v krajskej knižnici uvedený do prevádzky knižnično-informačný systém Clavius prostredníctvom ktorého môžu knižnice poskytovať knižnično-informačné služby na báze najmodernejších informačných a komunikačných technológií. Implementácia systému umožnila poskytovať služby na kvalitatívne vyššej úrovni a komunikácia knižníc s používateľom sa posunula do online prostredia.

Snahou vedenia všetkých regionálnych knižníc je vytvorenie prívetivého, atraktívneho, moderného, technicky a technologicky dobre vybaveného prostredia knižníc. Keďže prostriedky zriaďovateľa nepostačujú na pokrytie všetkých oblastí záujmov a činnosti knižníc, manažment knižníc vkladá veľa úsilia do získavania mimorozpočtových zdrojov, a to nielen v oblasti akvizície knižničných fondov, ale aj v oblasti modernizácie interiérového a technického vybavenia knižníc a v oblasti realizácie vzdelávacích aktivít knižníc. Novo etablovaný štátny Fond na podporu umenia na základe spracovaných projektov knižníc v roku 2016 podporil viaceré projekty v oblasti akvizície, modernizácie interiérového a technického vybavenia, ale aj v oblasti vzdelávacích a prezentačných aktivít knižníc.

Zriaďovateľ regionálnych knižníc, Žilinský samosprávny kraj podporuje skvalitňovanie služieb a účelnosť využitia budov knižníc financovaním nutných stavebných úprav exteriérov a interiérov jednotlivých knižníc tak, aby sa knižnice zmodernizovali, energeticky optimalizovali a aby sa stali debarierizovanými inštitúciami, prístupnými aj pre imobilných používateľov. V roku 2016 sa stala debarierizovanou aj posledná regionálna knižnica v Liptovskom Mikuláši a kapitálové finančné prostriedky boli poskytnuté Kysuckej knižnici v Čadci, Oravskej knižnici A.H. v Dolnom Kubíne a Krajskej knižnici v Žiline, kde v sledovanom roku došlo k rôznym stavebným úpravám budov knižníc.

Knižničný fond

Jednou zo základných úlohou verejnej knižnice je zabezpečiť informácie potrebné na uspokojenie informačných, vzdelávacích a relaxačných potrieb používateľov. Aj regionálne knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja každoročne vynakladajú finančné prostriedky na nákup fondu, nie vždy však v takom objeme, ako určujú štandardy verejných knižníc. No aj napriek tomu každá regionálna knižnica sa pri akvizícii snaží uspokojiť požiadavky väčšiny svojich používateľov. Vzhľadom k postupnej premene knižníc na komunitné centrá, knižnice prispôbujú spomínanému trendu aj akvizíciu a do knižníc nakupujú okrem kníh aj rôzne druhy špeciálnych dokumentov (spoločenské hry a hračky), ktoré významne knižničný fond dopĺňajú a pomáhajú zabezpečiť aktivity knižníc v oblasti komunitných aktivít.

Knižničný fond regionálnych knižníc a krajskej knižnice v roku 2016 predstavoval 757 243 knižničných jednotiek. Stav fondu sa v sledovanom roku znížil o 13 485 knižničných jednotiek z dôvodu rozsiahlejšej očisty fondu od neaktuálnych a poškodených kníh, a to v krajskej knižnici o 20 245, v Kysuckej knižnici v Čadci o 5 528, v Liptovskej knižnici G.F.B. o 3 094, v Oravskej knižnici A.H. o 2 367 a v Turčianskej knižnici v Martine o 1 356. Do regionálnych knižníc pribudlo v roku 2016 spolu 19 105 knižničných jednotiek, z toho 9 441 kúpou (49,4 %) a 9 664 (50,6 %) darom. Z uvedeného vyplýva, že v sledovanom roku do knižníc pribudlo viac kníh darom ako kúpou. Vzhľadom k tomu, že knižnice plnia nielen vzdelávaciu, ale aj relaxačnú funkciu, nákup fondu bol vo väčšine knižníc zameraný na krásnu literatúru pre dospelých. Vo všetkých knižniciach nákup krásnej literatúry pre dospelých presiahol 34 % a v Turčianskej knižnici nákup beletrie dosiahol až 48 % z celkového počtu nakúpených kníh. Nákup odbornej literatúry pre dospelých prevažoval v Liptovskej knižnici G.F.B., keď tvoril až 45,22 % z celkového nákupu. Krajská knižnica v Žiline významne obohatila svoj fond špeciálnych dokumentov, keď nakúpila 92 špeciálnych dokumentov (spoločenské hry a ručne zhotovené taktilné knihy), ktoré zčásti získala realizáciou projektu podporeného Mestom Žilina. Kysucká knižnica získala 85 špeciálnych dokumentov (spoločenské hry a učebné pomôcky) realizáciou projektu Rozprávky večných detí, ktorý podporil Fond na podporu umenia a Oravská knižnica A. H. získala 175 špeciálnych dokumentov otvorením Klubu moderných spoločenských hier.

Hoci celkový prírastok fondu v rámci celého kraja bol v sledovanom roku 2016 vyšší o 146 knižničných jednotiek oproti predchádzajúcemu roku, prírastky kníh kúpou však boli o 2 320 KJ nižšie ako v roku 2015 (- 20 %). Okrem Oravskej knižnice A.H. v Dolnom Kubíne, kde boli prírastky kníh kúpou vyššie o 232 KJ, všetky ostatné knižnice zaznamenali v roku 2016 nižší prírastok kúpou ako v roku 2015, a to: Kysucká knižnica – 772 KJ, Turčianska knižnica v Martine – 786 KJ, Krajská knižnica v Žiline – 760 KJ a Liptovská knižnica G.F.B. – 234 KJ. Po relatívne dobrom nákupe v roku 2015 musíme opäť konštatovať regresívny vývoj v prírastku kníh formou kúpy. Medziročný pokles prírastku kníh získaných formou kúpy bol spôsobený nižšími grantovými prostriedkami z Fondu na podporu umenia, nižšou účelovou dotáciou na nákup kníh zo strany zriaďovateľa, ale tiež aj evidentným zvýšením cien kníh, čo potvrdili akvizičné oddelenia jednotlivých knižníc. **Knihy získané darom**, či už od fyzických osôb alebo rôznych inštitúcií, tvoria významnú súčasť prírastkov knižničných fondov knižníc. V sledovanom roku boli knižné dary vyššie aj vďaka rôznym druhom kampaní, ktoré boli zamerané na podporu čítania, napr. „Kúp, prečítaj a daruj knihu knižnici“, ktorá bola propagovaná a realizovaná v Liptovskej knižnici G.F.B. v Liptovskom Mikuláši alebo kampaň „Jednu knihu ročne“, ku ktorej sa pripojila Oravská knižnica A.H. a ktorej cieľom je podporiť darovanie nových a hodnotných kníh knižniciam zo strany verejnosti. Veľký počet knižničných jednotiek získaných darom

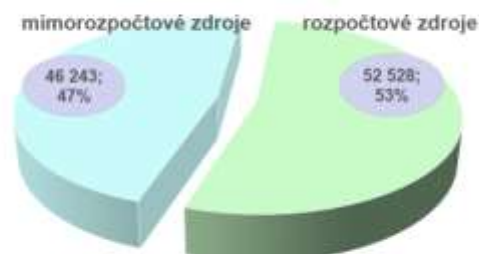
Prírastky knižničného fondu v regionálnych knižniciach Žilinského kraja v roku 2016 kúpou a darom

sa podarilo získať Turčianskej knižnici v Martine, keď z 5 031 získaných KJ až 3 790 bolo získaných darom, čo predstavuje 75 % celkového prírastku. Snahu získať knihy aspoň formou darov umocnila v tejto regionálnej knižnici aj skutočnosť, že odsúhlasený grant Mesta Martin na nákup kníh nebol knižnici pridelený z dôvodu vyhlásenia jeho nútenej správy.

V roku 2016 bolo v regionálnych knižniciach a v krajskej knižnici **na nákup knižničného fondu vrátane periodickej tlače vynaložených 98 771 €**, čo je o 12 948 € menej ako v predchádzajúcom roku (- 11,6%). 47 % prostriedkov na nákup knižničného fondu, t.j. 46 243 € získali knižnice z mimorozpočtových zdrojov, a to najviac zo štátneho Fondu na podporu umenia za účasti 5 %-ného spolufinancovania zriaďovateľa Žilinského samosprávneho kraja. Liptovská knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši časť prostriedkov na nákup KF získala z rozpočtu Mesta Liptovský Mikuláš. 53 % prostriedkov, t.j. 52 528 € na nákup kníh všetkých regionálnych knižníc bolo financovaných z rozpočtových prostriedkov knižníc. Zriaďovateľ Žilinský samosprávny kraj poskytol na nákup kníh **mimoriadnu účelovú dotáciu** každej regionálnej knižnici, a to vo výške 1 000 €.

Štruktúra finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu regionálnych knižníc v roku 2016

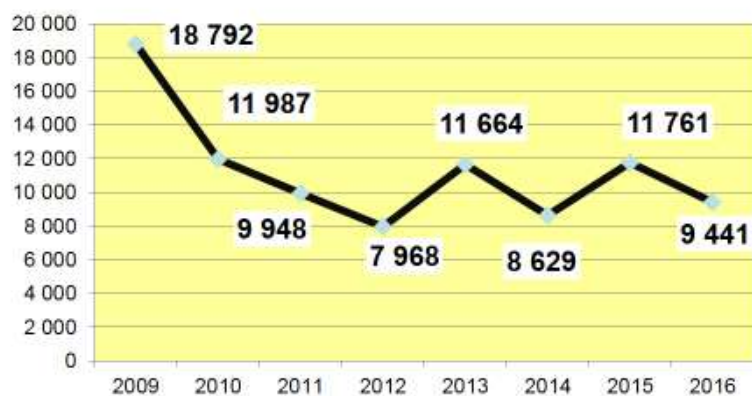
Najvýraznejšie zníženie finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu oproti roku 2015 zaznamenala Turčianska knižnica v Martine (- 6 286 €), Kysucká knižnica v Čadci (- 4 051) a Krajská knižnica v Žiline (- 3 457). Liptovská knižnica G.F.B. zaznamenala pokles o (- 1 011 €) a len prostriedky Oravskej knižnice A. H. na nákup fondu boli vyššie (+ 1 857) oproti predchádzajúcemu roku 2015.

Poradie počtu zväzkov na 1 obyvateľa sídla regionálnej knižnice ostalo nezmenené a je nasledovné: najmenej zväzkov na 1 obyvateľa mala Turčianska knižnica - 2,58 zv., Liptovská knižnica G.F.B. - 3,07 zv. a Krajská knižnica v Žiline - 3,49 zv. Najvyšší počet zväzkov na 1 obyvateľa mala Kysucká knižnica - 5,50 zv. a Oravská knižnica A.H. - 5,17 zv. na 1 obyvateľa.

Knihy získané kúpou a darom v r. 2016
Regionálne knižnice Žilinský kraj

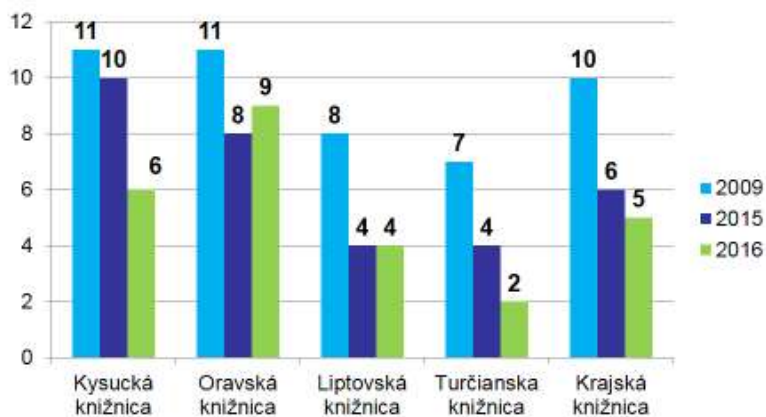
**Počet knižničných jednotiek získaných kúpou spolu
v r. 2009 – 2016
Regionálne knižnice Žilinský kraj**

**Finančné prostriedky na nákup KF v €, r. 2009 – 2016
Regionálne knižnice Žilinský kraj - spolu**

**Prírastok KF – počet KJ získaných kúpou na 100
obyvateľov sídla reg. knižnice v r. 2009, 2015 a 2016**

**Počet odoberaných titulov periodík v r. 2009-2016
Regionálne knižnice Žilinský kraj**

Ponuka **periodickej tlače** sa v regionálnych knižniciach kraja v sledovanom roku zvýšila o 53 titulov a 64 exemplárov; celkovo knižnice v roku 2016 odoberali 594 titulov periodík v 686-ich exemplároch. Najvýraznejšie sa počet odoberaných titulov periodík zvýšil v Čadci (+ 25), v Žiline (+ 20) a v Dolnom Kubíne (+ 10); v Martine a v Liptovskom Mikuláši sa ich počet znížil o 1 titul

Prírastok knižného fondu kúpou - plnenie štandardu – r. 2016

Knižnica	Prírastky kníh kúpou v r. 2016		
	Schválený štandard	Skutočnosť	Plnenie
Kysucká knižnica v Čadci	3 677	1 572	42,75 %
Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne	2 864	1 800	62,85 %
Liptovská knižnica G.F.B. v L. Mikuláši	4 730	1 122	23,72 %
Turčianska knižnica v Martine	7 773	1 207	15,53 %
Krajská knižnica v Žiline	10 542	3 740	35,48 %

Používatelia

Trend poklesu počtu používateľov na úrovni regionálnych knižníc kraja sa v sledovanom roku 2016 podarilo zastaviť. V sledovanom roku bolo do knižníc zaregistrovaných 30 303 používateľov, čo je o 95 používateľov viac ako v roku 2015. Tento počet používateľov predstavuje 14,28 % z počtu obyvateľov miest – sídiel regionálnych knižníc. Treba však opäť dodať, že knižnično-informačný systém Clavius, ktorý využívajú všetky regionálne knižnice a krajská knižnica do počtu používateľov knižníc započítava len používateľov, ktorí sa v sledovanom roku zaregistrovali. Do počtu používateľov systém nezapočítava používateľov, ktorí si v danom roku členstvo neobnovili, pretože im dobiehala platná registrácia z predchádzajúceho roka, ale knižnicu navštevovali. Spolu s „dobiehajúcimi používateľmi“ služby regionálnych knižníc kraja a krajskej knižnice reálne využívalo až 37 969 používateľov, čo je 17,93 % z celkového počtu obyvateľov miest.

Regionálne knižnice Žilinského kraja, okrem krajskej, dosiahli úroveň počtu používateľov predchádzajúceho roka, Turčianskej knižnici v Martine sa dokonca podarilo zvýšiť počet používateľov o 382, čo predstavuje percentuálny nárast o 6,22 % , Liptovskej knižnici G.F.B. o 145, čo je nárast o 4,04 %, Oravskej knižnici A. H. o 65 - nárast o 1,94 % a Kysuckej knižnici o 17 - nárast o 0,30 %. Krajská knižnica v Žiline zaznamenala úbytok 514 používateľov, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje pokles o 4,28 %.

Kysucká knižnica v Čadci v sledovanom roku zaregistrovala 5 648 používateľov, čo predstavuje 23,04 % z počtu obyvateľov. Týmto percentom sa knižnica zaradila medzi regionálne knižnice v Žilinskom kraji s najlepším percentom používateľov z počtu obyvateľov a splnila aj vyššiu úroveň stanoveného štandardu. V sledovanom roku sa medzi používateľov Oravskej knižnice A.H. zaregistrovalo 3 346 používateľov, čo je 17,52 % z počtu obyvateľov. Toto percento sa priblížilo k základnej úrovni odporúčaných štandardov pre verejné knižnice. Do Liptovskej knižnice G.F.B. sa zaregistrovalo 3 593 používateľov, čo je nárast o 145. Zvýšilo sa tým aj percento používateľov z počtu obyvateľov z 10,92 % na 11,39 %, no nedosiahlo úroveň odporúčaných štandardov. V Turčianskej knižnici v Martine sa za ostatné roky počet používateľov zvyšuje. Rovnako tomu bolo aj v sledovanom roku 2016, keď sa do knižnice zaregistrovalo 6 137 používateľov, čo predstavuje 11,05 % z počtu obyvateľov. Toto percento tiež nedosiahlo stanovený minimálny štandard pre verejné knižnice. Nárast používateľov v tejto knižnici bol zaznamenaný opäť vo vekovej kategórii detí do 15 rokov a Turčianska knižnica v rámci regionálnych knižníc Žilinského kraja tak dosiahla najvyššie percento detských používateľov z celkového počtu zaregistrovaných používateľov (46,78 %). V krajskej knižnici bolo zaregistrovaných 11 579 používateľov, čo predstavuje 14,28 % z počtu obyvateľov mesta a dosiahla požadovanú základnú úroveň odporúčaného štandardu.

Nárast používateľov regionálnych knižníc kraja bol zaznamenaný hlavne v kategórii deti do 15 rokov, na druhej strane podiel študentov a dospelých používateľov poklesol. Digitalizácia a plnotextová dostupnosť študijných materiálov v online prostredí vo veľkej miere vplýva na počet používateľov z radov študentov. Návštevnosť a záujem potenciálnych používateľov o knižnice je však aj odrazom finančných možností a schopnosti knižníc ponúknuť používateľom to, čo potrebujú a o čo majú záujem. Vzhľadom k dlhodobému poddimenzovanému prostriedkom na nákup knižničného fondu, čo dokumentuje aj neplnenie štandardov v oblasti akvizície, knižnice nevytvárajú predpoklady pre poskytovanie dostatočnej ponuky za účelom uspokojenia nielen informačných, ale aj relaxačných potrieb a tým nevytvárajú trvalejší záujem o knižnice zo strany používateľov. Pritom každá z regionálnych knižníc zároveň plní aj funkciu mestskej knižnice, čo dokumentuje aj percento používateľov žijúcich v meste – sídle regionálnej knižnice. V rámci Žilinského kraja priemerne až 63 % používateľov knižníc je z miest, kde regionálne knižnice pôsobia (v Oravskej knižnici A.H. je to až 70 %), pritom v sledovanom roku nákup knižničného fondu priamo podporila len jedna samospráva – v Liptovskom Mikuláši a krajská knižnica bola Mestom Žilina finančne podporená len prostredníctvom projektu, ktorý bol zameraný na nákup hmatových kníh, ktoré sú určené pre zdravotne znevýhodnené deti.

Priemerne 33 % používateľov regionálnych knižníc tvoria deti do 15 rokov. Za ostatné roky percento detí z počtu používateľov rastie, čo dokumentuje takmer 2%-ný nárast oproti predchádzajúcemu roku. Je to aj výsledok dlhodobej spolupráce so základnými školami, ktoré knižnice navštevujú a využívajú ponúkané podujatia s cieľom vzdelávania a zvyšovania čitateľskej gramotnosti detí. Okrem informačných príprav a tradičných podujatí na podporu čítania, knižnice ponúkajú školám širokú škálu ďalších podujatí. O systematickej práci so školami hovorí aj skutočnosť, že v regionálnych mestách Žilinského kraja až 54,77 % školopovinných detí miest je v knižnici zaregistrovaných (v Čadci je to až 77,5 %, v Martine 70,78 %, v Liptovskom Mikuláši 49,46 %, v Dolnom Kubíne 45,48 % a v Žiline 44,31 %).

Používatelia 2009 – 2016. Regionálne knižnice Žilinský kraj

Plnenie štandardu – percento používateľov z počtu obyvateľov, r. 2016

Knižnica	% používateľov z počtu obyvateľov		
	Schválený štandard		Skutočnosť
Kysucká knižnica v Čadci	Základná úroveň	15	23,04 %
	Vyššia úroveň	22	
Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne	Základná úroveň	18	17,52 %
	Vyššia úroveň	25	
Liptovská knižnica G.F.B. v L. Mikuláši	Základná úroveň	15	11,39 %
	Vyššia úroveň	22	
Turčianska knižnica v Martine	Základná úroveň	14	11,05%
	Vyššia úroveň	20	
Krajská knižnica v Žiline	Základná úroveň	13	14,28 %
	Vyššia úroveň	18	

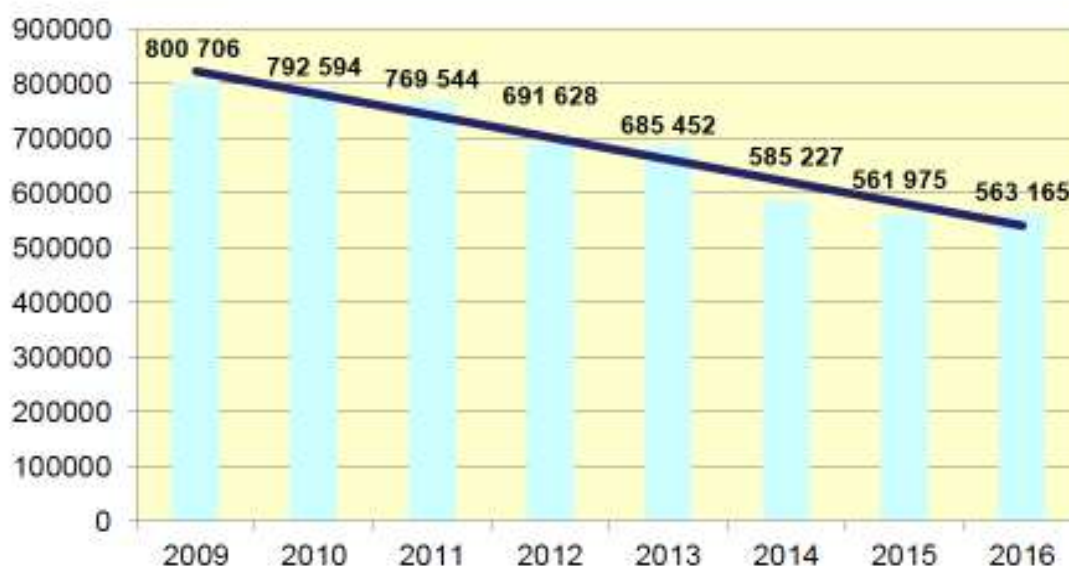
Návštevníci

V roku 2016 regionálne knižnice v Žilinskom kraji spolu fyzicky navštívilo viac ako pol milióna návštevníkov (563 165). V porovnaní s predchádzajúcim rokom počet fyzických návštevníkov zostal na rovnakej úrovni, zaregistrovali sme však nárast počtu online návštevníkov: webové sídlo knižníc navštívilo spolu 248 381 online návštevníkov (+ 22 967) a do elektronických katalógov regionálnych knižníc sme zaznamenali 261 303 vstupov (+ 40 340). Zvýšil sa aj počet zodpovedaných otázok prostredníctvom elektronickej referenčnej služby z 2 975 v celom kraji na 3 675. Podrobnejšie údaje o návštevnosti www stránok a online katalógov jednotlivých knižníc vid' príl. č. 7.

Internetizácia domácností a využívanie internetu aj prostredníctvom mobilných sietí priniesla nový spôsob komunikácie aj medzi knižnicou a používateľom a čoraz viac sa uskutočňuje v online prostredí bez potreby fyzickej návštevy knižnice. Je preto prirodzené, že aj v najbližších rokoch bude počet fyzických návštevníkov knižníc ubúdať a na druhej strane bude rýchlym tempom narastať počet online návštevníkov. V súčasnosti zvýšenú fyzickú návštevnosť regionálnych knižníc evidujeme na oddeleniach detí a mládeže, kde boli zriadené detské kútiky s hračkami a hrami. Tu, v príjemnom a kultúrnom prostredí knižníc, môžu rodičia so svojimi deťmi tráviť voľný čas. Ponuka nových služieb, napr. požičiavanie spoločenských hier prezenčne i absenčne a taktiež rôzne kolektívne aktivity, ktoré knižnica ponúka pre rôzne komunity a kolektívy (tvorivé dielne pre seniorov, PC kurzy pre zdravotne a sociálne znevýhodnených, tréningy pamäti pre seniorov, pravidelné stretnutia členov spolkov a združení) môžu pokles fyzických návštevníkov knižníc zastaviť a udržať na úrovni minulých rokov.

V ostatných rokoch výrazne ubúda aj počet návštevníkov internetu v knižniciach (v roku 2016 regionálne knižnice zaznamenali spolu len 21 091 návštev), keďže internetizácia spoločnosti a domácností sa v ostatných rokoch na Slovensku výrazne zlepšila. V súčasnosti Internet v knižniciach najviac využívajú sociálne slabšie skupiny obyvateľstva a príležitostní návštevníci.

Návštevníci knižníc
Regionálne knižnice Žilinského kraja r. 2009 – 2016

Výpožičky

Jeden zo základných ukazovateľov knižničnej práce – výpožičky sa podarilo v sledovanom roku zastaviť a o 79 159 (+ 4 %) aj zvýšiť, keď bolo spolu vo všetkých regionálnych knižniciach zrealizovaných 1 934 301 výpožičiek. Zdá sa, že na nákup knižničného fondu pomerne priaznivý rok 2015 priniesol svoje ovocie a zvýšený počet výpožičiek v kraji môže byť aj odpoveďou na vyššiu a kvalitnejšiu akvizíciu. Najvyšší nárast bol zaznamenaný pri výpožičkách krásnej literatúry pre dospelých (+ 40 146) a krásnej literatúry pre deti (+ 18 041). Nárast, aj keď nie vysoký, bol zaznamenaný aj pri odbornej literatúre pre dospelých (+ 8 849) a pri odbornej literatúre pre deti (+ 6 595). Odborno-študijná literatúra pre študentov stredných a vysokých škôl za ostatné roky odoláva silnej konkurencii elektronických médií. Pri modernom spôsobe výučby študenti vo väčšej miere pracujú so študijnými materiálmi v elektronickej forme, preto klasickú knižnicu už navštevovať nepotrebujú. Za ostatné roky preto v knižniciach výrazne prichádzame o spomínanú kategóriu používateľov.

V sledovanom roku výrazne stúpili výpožičky špeciálnych dokumentov. V regionálnych knižniciach bolo zaregistrovaných 29 714 výpožičiek špeciálnych dokumentov a ich počet sa oproti predchádzajúcemu roku zvýšil o 23 %. Nárast však nebol zaznamenaný pri výpožičkách audiovizuálnych dokumentov, keďže v súčasnosti platná legislatíva – autorský zákon - nedovoľuje absenčné výpožičky týchto dokumentov, ale výpožičky špeciálnych dokumentov sa zvýšili z dôvodu etablovania novej aktivity v prostredí knižníc – požičiavania moderných spoločenských hier. Hry, ktorých fond začali budovať a požičiavať nielen v krajskej knižnici, ale už aj v Kysuckej knižnici v Čadci a v Oravskej knižnici A.H. sa požičiavajú nielen prezenčne, ale vybrané hry sa požičiavajú aj absenčne. V krajskej knižnici, kde sa hry požičiavajú už druhý rok, sa počet výpožičiek špeciálnych dokumentov zvýšil o 7 013 (+ 35,5 %) !

Najvyšší nárast výpožičiek v sledovanom roku zaznamenala Liptovská knižnica G.F.B. + 30 095 (+ 9,7 %), kde bol v predchádzajúcom roku pomerne veľký pokles výpožičiek z dôvodu rekonštrukcie knižnice. V krajskej knižnici bol zaznamenaný nárast + 29 361 (+ 4,2 %) a zvýšili sa výpožičky zvlášť detskej literatúry, a to až o 17 912 výpožičiek. V Turčianskej knižnici v Martine výpožičky vzrástli o 10 782 (+ 2,7 %) a nárast bol zaznamenaný hlavne pri krásnej literatúre pre deti a dospelých. V Oravskej knižnici A.H. bol nárast + 7 212 (+ 2,8 %) a v tejto regionálnej knižnici sa zvýšili hlavne výpožičky náučnej literatúry pre dospelých, ale aj krásnej literatúry pre deti. V Kysuckej knižnici v Čadci bol zaznamenaný len mierny nárast výpožičiek, a to o + 1 709 (+ 0,64 %).

V prípade, ak knižnica požadovanú knihu nevlastní, používateľovi je ponúknutá možnosť využitia medziknižničnej výpožičnej služby. Aj napriek tomu, že je táto služba spoplatnená minimálne vo výške poštových nákladov, o túto možnosť získania potrebnej literatúry pretrváva záujem aj naďalej a v rámci kraja bolo v roku 2016 zrealizovaných 1 572 výpožičiek z iných knižníc a na požiadanie iným knižniciam, najviac zo siete verejných knižníc, bolo poskytnutých 664 výpožičiek kníh.

Nepriaznivý, niekoľkoročný vývoj pri výpožičkách periodík sa v roku 2016 podarilo zastaviť, keď sa v regionálnych knižniciach Žilinského kraja zrealizovalo 389 026 prezenčných i absenčných výpožičiek periodík, čo je o 5 528 viac (+ 1,42 %) ako v roku 2015. Výpožičky periodík tvoria až 20 % celkových výpožičiek, predpokladáme však, že tzv. „kríza periodík“ bude pokračovať, keďže papierové nosiče informácií stále viac nahrádzajú online informácie, ktoré uprednostňujú používatelia nižších vekových skupín.

Krajská knižnica v Žiline v roku 2014 pristúpila k požičiavaniu elektronických kníh, ktoré nevlastní, ale je len ich sprostredkovateľom cez platformu eReading.cz. Odkazy na elektronické knihy boli implementované do elektronického online katalógu krajskej knižnice Carmen k záznamom dokumentov. Ak používateľ pri vyhľadaní v online katalógu nájde knihu, ktorá má okrem tlačenej aj elektronickú podobu a používateľ uprednostní elektronickú verziu knihy, po zaregistrovaní sa na portáli eReading.cz a po prihlásení sa do online katalógu krajskej knižnice svojimi knižničnými prihlasovacími

údajmi, môže si elektronickú knihu stiahnuť do svojej čítačky alebo mobilu. Elektronickú knihu má používateľ vo svojom zariadení aktívnu po dobu 21 dní. Po uplynutí tejto doby sa dokument z elektronického zariadenia automaticky vymaže. Rozsah ponúkaných titulov portálom eReading.cz je cca 3200 titulov prevažne v českom jazyku. V priebehu roka 2016 si 32 používateľov krajskej knižnice stiahlo do svojich zariadení 58 elektronických kníh.

Z ostatných špeciálnych dokumentov sa v knižniciach vo väčšom počte požičiavajú aj hračky, ktoré sa do knižníc nakupujú s cieľom uspokojiť požiadavky a potreby komunity rodičov a ich detí, ktorí dávajú prednosť kultúrnemu prostrediu knižníc pred inými možnosťami trávenia voľného času svojich detí.

Regionálne knižnice v rámci svojich sociálnych funkcií a podľa záujmu v konkrétnom meste poskytujú výpožičky kníh pre imobilných alebo zdravotne postihnutých používateľov formou donáškovej služby domov alebo priamo do domovov sociálnych služieb, či iných špeciálnych zariadení. Všetky regionálne knižnice v Žilinskom kraji v spolupráci so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich M. Hrebendu v Levoči sprístupňujú zvukové knihy pre zrakovo znevýhodnených, ako aj pre ľudí s iným ťažkým zdravotným postihnutím. Regionálne knižnice sa stali miestom, kde sa znevýhodneným používateľom tieto knihy požičiavajú a kde sa im poskytujú informácie v súvislosti s registráciou do digitálnej knižnice Slovenskej knižnice pre nevidiacich M. Hrebendu v Levoči a v súvislosti so sťahovaním kníh vo formáte MP3.

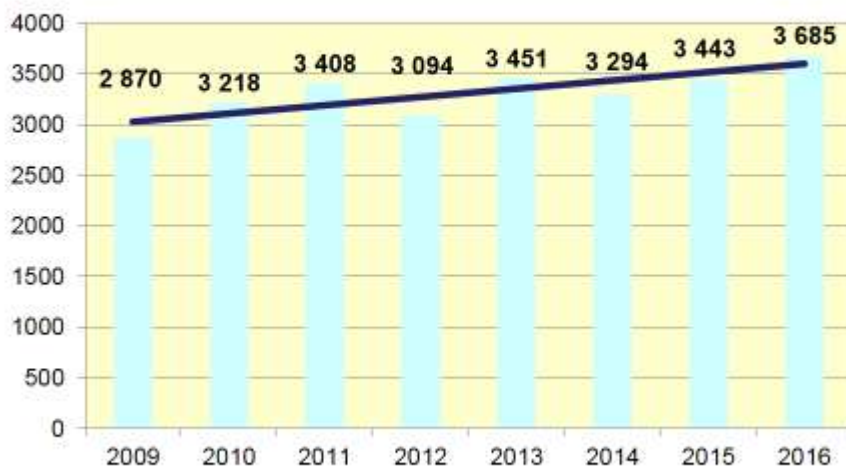

**Vývoj počtu výpožičiek r. 2009 – 2016
Regionálne knižnice Žilinského kraja**

Vzdelávacie, komunitné a kultúrno-spoločenské aktivity knižníc

Počet podujatí zorganizovaných regionálnymi knižnicami
Žilinského kraja v rokoch 2009 – 2016

Okrem poskytovania základných knižnično-informačných služieb je realizácia výchovno-vzdelávacích a kultúrno-spoločenských aktivít druhou najdôležitejšou úlohou verejných knižníc. S poklesom základných knižničných ukazovateľov sa ťažisko práce verejných knižníc presúva aj do oblasti mimoškolského vzdelávania detí a mládeže a vytvárania podmienok pre celoživotné vzdelávanie a aktívne trávenie voľného času dospelých. Nárast spomínaných aktivít dokumentuje aj porovnanie aktuálne sledovaného roku 2016 s rokom 2000, kedy regionálne knižnice v Žilinskom kraji zrealizovali 1 383 podujatí a v roku 2016 to bolo 3 685 podujatí. Tento 165 %-ný nárast počtu kolektívnych podujatí oproti roku 2000 jednoznačne potvrdzuje posilňovanie vzdelávacích a komunitných funkcií verejných knižníc.

Z 3 685 podujatí, ktoré knižnice v roku 2016 zorganizovali, až 97 %, t.j. 3 566 podujatí bolo výchovno-vzdelávacieho charakteru. Pre vekovú skupinu – deti do 15 rokov knižnice pripravili až 2 756 podujatí, čo je až 75 % všetkých podujatí knižníc. Vysoký počet podujatí zrealizovaných pre školy je výsledkom dlhodoberej a rokmi pretrvávajúcej spolupráce so všetkými typmi škôl v mestách - sídlach regionálnych knižníc a v ostatných rokoch regionálne knižnice začali spolupracovať aj so školami v širšom okolí miest. Knižnice sa v rámci výchovno-vzdelávacej funkcie angažujú hlavne v oblasti zvyšovania čitateľskej gramotnosti a motivácie detí k čítaniu. Tieto aktivity sú posilňované celoslovenskými i regionálnymi podujatiami zameranými na podporu čítania a zvyšovania čitateľskej gramotnosti, do ktorých sa zapájajú aj všetky regionálne knižnice v našom kraji (Čítajme si - detský čitateľský maratón, Noc s Andersenom, Celé Slovensko číta deťom, Deň ľudovej rozprávky, Čítajme s Osmijankom, Knižný Vševedko a i.). Okrem spomínaných podujatí regionálne knižnice pravidelne pripravujú aj vlastné aktivity s cieľom aktívnej podpory a propagácie čítania (pasovačky za čitateľov, tvorba vlastnej knihy a jej ilustrovanie, súťaž o titul Kráľ detských čitateľov, recitačné súťaže, tvorivé dielne, detské letá a letné čitateľské tábory v knižnici a mnohé ďalšie aktivity). Knižnice vo svojich regiónoch pravidelne organizujú stretnutia detí s tvorcami kníh – so spisovateľmi a ilustrátormi. Tieto aktivity boli aj v roku 2016 finančne podporené Fondom na podporu umenia (Tvorcovia kníh medzi deťmi a mládežou - Martin, Vianoce s detskou knihou - Žilina, (Ne)obyčajné stretnutia s literatúrou – Dolný Kubín, Rozprávky večných detí - Čadca, Knižnica je miesto zázrakov – Liptovský Mikuláš.).

Knižnice zohrávajú nezameniteľnú úlohu aj pri organizovaní a poskytovaní vzdelávacích podujatí pre študentov stredných škôl. V roku 2016 to boli podujatia zamerané aj na prevenciu kriminality, násilia, drogových závislostí (projekt Kysuckej knižnice - Mládež a spoločnosť, Dni nádeje - Krajská knižnica v Žiline), ale knižnice zorganizovali množstvo podujatí, ktoré boli zamerané na informačnú prípravu študentov (napr. aj cyklus podujatí Turčianskej knižnici v Martine, ktoré realizovala v rámci projektu Knižnica ústretová študentom). Zvýšiť vedomosti maturantom pomáha aj Liptovská knižnica G.F.B. pravidelným organizovaním podujatia - Maturita v knižnici.

Osobitnou skupinou, ktorej knižnice ponúkajú a poskytujú svoje služby, sú zdravotne, vekovo a sociálne znevýhodnení používatelia. Štatistiky dokladujú, že takmer 12 % podujatí zrealizovaných v knižniciach je pripravovaných pre spomínané znevýhodnené skupiny používateľov, a to aj vďaka tomu, že všetky regionálne knižnice sú debarierizované. Knižnice, kladúc dôraz na svoju sociálnu funkciu a prístupnosť všetkým znevýhodneným skupinám sú ústretové poskytovaním bezplatného alebo zľavneného

zápisného pre držiteľov preukazov ZŤP a ZŤPS, pre nezamestnaných, seniorov a ženy na materskej dovolenke, budovaním a sprístupňovaním zvukových kníh pre nevidiacich a slabozrakých, donáškou kníh domov, návštevou domovov sociálnych služieb, špeciálnych základných škôl a detí hospitalizovaných v nemocniciach. Pre tieto skupiny používateľov knižnice pripravujú rôznorodé podujatia a aktivity, ktoré sú prispôbované ich potrebám a záujmom. Knižnice už niekoľko rokov pre svojich používateľov v seniorskom veku pripravujú a realizujú tréningy pamäti. Stretnutia o ktoré záujem pretrváva, vedú zaškolení knihovníci, ktorí absolvovali akreditovaný vzdelávací program v Centre MEMORY v Bratislave. Veľmi obľúbené sú aj počítačové kurzy pre zdravotne znevýhodnených, ženy na materskej dovolenke a dlhodobo nezamestnaných, ktoré sú zamerané na osvojenie si základov práce s počítačom, textovým editorom a internetom. Keďže záujem o tieto kurzy pretrváva, k základnému kurzu niektoré knižnice pripravili aj nadstavbové lekcie, napr. výučba práce s fotografiami a obrázkami v grafickom programe, tvorba webových stránok a knihovník - lektor krajskej knižnice ponúka záujemcom aj lekcie

zamerané na tvorbu prezentácií. V ostatných rokoch začali knižnice ponúkať nový typ podujatia, o ktoré je veľký záujem - tvorivé dielne pre seniorov, zamerané na rôzne zaujímavé aktivity (výroba papierových ozdôb a iných dekoračných predmetov, obrazy z prírodných materiálov, pletenie papierových košíkov a i.), na ktoré radi prichádzajú aj klienti domovov sociálnych služieb v sprievode svojich opatrovateľov.

400. výročie úmrtia Juraja Turzu, významnej osobnosti slovenských i našich regionálnych dejín, si pripomenuli v Oravskej knižnici A.H. spomienkovým stretnutím, kde odzneli odborné prednášky viacerých odborníkov z oblasti histórie. Podobne aj v Kysuckej knižnici zorganizovali odborný seminár spojený s prezentáciou knihy pre knihovníkov a širokú verejnosť „Juraj Turzo, významná osobnosť našich dejín“, kde taktiež odzneli odborné príspevky týkajúce sa tejto významnej osobnosti. Knižnice pripravili pri príležitosti Roka Juraja Turzu aj besedy, e-výstavy, nástenky, výstavy a výstavky kníh. Liptovská knižnica G.F.B. a Oravská knižnica A.H. vydali k spomínanému výročiu osobnosti

bibliografické letáky a Kysucká knižnica pripravila aj zborník zaujímavostí a materiálov s výberovými bibliografiami pre knihovníkov, pedagógov, študentov a iných záujemcov o túto významnú osobnosť slovenských dejín.

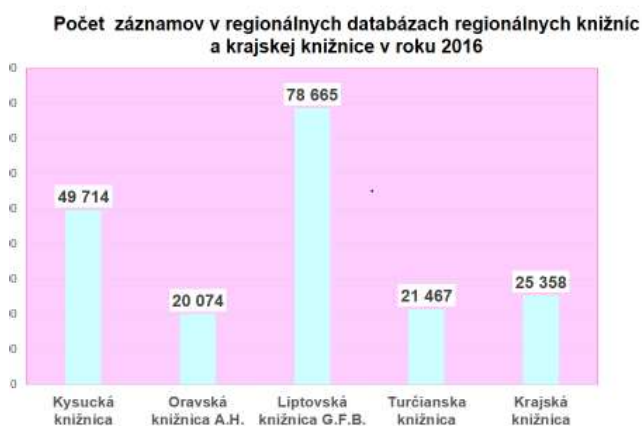
Všetky regionálne knižnice každý rok pripravujú a zrealizujú množstvo zaujímavých aktivít v Týždni slovenských knižníc a taktiež podujatí so zameraním na regionálne témy a regionálne osobnosti. Jedným z najznámejších podujatí spojených s regiónom je aj súťaž Kniha Horného Považia, Kniha Turca, Kniha Liptova, Kniha Oravy, Kniha Kysúc, ktorá sa každý rok stretáva s veľkým ohlasom v každom regióne Žilinského kraja a je zároveň aj propagáciou regionálnych autorov a regionálnej literatúry. Regionálne knižnice sú tiež jednými z hlavných organizátorov tradičných literárnych podujatí spojených s jednotlivými regiónmi: Jašíkove Kysuce, Jurinova jeseň, Rázusovie Vrbica, Krídla Ivana Laučíka, Hviezdoslavov Kubín, Venujem Turcu, Šaliarsky Maľko Tvoríme vlastnú knihu, Literárna cena Janka Frátrika a i.

Bibliograficko-informačná činnosť

Regionálne bibliografické oddelenia sú odborné pracoviská regionálnych knižníc, ktoré sledujú a dokumentujú okresy vo svojej metodologickej pôsobnosti - ich spoločenský, hospodársky a kultúrny život, prírodu, pamiatky a významné osobnosti jednotlivých okresov. Budujú fond regionálnej literatúry a periodík, spracovávajú a vydávajú regionálne bibliografie. V štatistickom roku 2016 bolo v regionálnych knižniciach Žilinského kraja spracovaných a vydaných **38 bibliografií** - Kysucká knižnica vydala 7 bibliografií, Oravská knižnica A.H. 2, Liptovská knižnica G.F.B. 19, Turčianska knižnica 4 a Krajská knižnica v Žiline 6 bibliografií. Regionálne oddelenia vypracovávajú aj rešerše na rôzne regionálne témy. Z celkového počtu 999 rešerší, ktoré boli v regionálnych knižniciach a v krajskej knižnici vypracované, 19 %, t.j. 189 bolo spracovaných na regionálne témy. Krajská knižnica v Žiline vypracovala 544 rešerší, z toho 72 na regionálnu tému, Turčianska knižnica 169 rešerší, z toho 3 na regionálnu tému, Kysucká knižnica v Čadci 141 rešerší, z toho 86 na regionálnu tému, Oravská knižnica A.H. 74, z toho 18 na regionálne témy a Liptovská knižnica G.F.B. 71 rešerší, z toho 10 na regionálnu tému.

Odborní pracovníci regionálnych oddelení denne monitorujú regionálnu i celoslovenskú tlač a z vybraných článkov regionálneho zamerania budujú elektronické databázy. Články s regionálnou tematikou vyhľadávajú aj retrospektívne a vyhľadané následne spracovávajú do elektronickej databázy. Krajská knižnica v Žiline **monitoruje** 120 periodík, z toho 33 regionálnych, Kysucká knižnica 108, z toho 12 titulov regionálnych novín a periodík, Liptovská knižnica G.F.B. 86, z toho 40 regionálnych, Oravská knižnica A.H. 62, z toho 50 regionálnych a Turčianska knižnica v Martine 38 titulov periodík

a z toho 14 regionálnych. **Regionálna databáza Liptovskej knižnice G.F.B. obsahuje 78 665 záznamov, Kysuckej knižnice 49 714 záznamov, Krajskej knižnice v Žiline 25 358 záznamov, Turčianskej knižnice 21 467 záznamov a Oravskej knižnice A.H. 20 074 záznamov.** Najvyšší medzročný nárast bibliografických záznamov zaznamenala Liptovská knižnica G.F.B. (+7 466), Krajská knižnica v Žiline (+ 1 806), Kysucká knižnica (+ 1 637), Turčianska knižnica v Martine (+ 1 240) a Oravská knižnica A.H. (+ 691).

Výpožičky regionálnych dokumentov (kníh, periodík a rôznych špeciálnych dokumentov - fotografií, drobných tlačí, brožúr a i.) sa udržali na rovnakej úrovni ako v roku 2015. Regionálne oddelenia v roku 2016 spolu vypožičali 14 150 regionálnych dokumentov: Krajská knižnica v Žiline vypožičala 6 151 regionálnych dokumentov, Kysucká knižnica 3 220, Liptovská knižnica G.F.B. 2 217, Turčianska knižnica 1784 a Oravská knižnica A.H. 778 regionálnych dokumentov. Podrobné štatistiky o činnosti regionálnych oddelení vid' tab. č. 15.

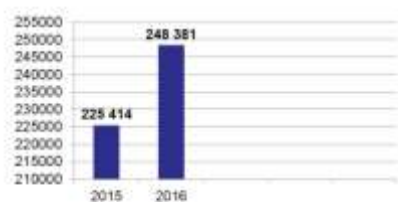
Hardvérové vybavenie knižníc, internet

Knižnično-informačné procesy regionálnych knižníc a krajskej knižnice sú automatizované prostredníctvom knižnično-informačného systému Clavius od spoločnosti Lanius, ktorý knižnice získali realizáciou projektu Informácie bez hraníc (Budovanie informačnej spoločnosti prostredníctvom prepojenia knižnično-informačných systémov) realizovaného Žilinským samosprávnym krajom z Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika-Česká republika 2007-2013 (Európsky fond regionálneho rozvoja) v roku 2012. V rámci projektu všetky knižnice získali nástroj na kvalitné a efektívne spravovanie všetkých knižničných procesov, na sťahovanie bibliografických záznamov a budovanie súborného katalógu regionálnych knižníc Žilinského samosprávneho kraja. Jednou z prvoradých úloh každej knižnice je budovať a neustále zabezpečovať technické vybavenie tak, aby boli zabezpečené podmienky pre bezporuchové fungovanie všetkých modulov knižnično-informačného systému Clavius. Pre plynulý chod knižnično-informačných systémov je dôležitá každoročná obnova techniky, ktorá je potrebná na celkové zabezpečenie prevádzky jednotlivých oddelení knižníc. Keďže rozpočtové prostriedky knižníc ani zďaleka nepostačujú na pravidelnú obnovu technického vybavenia, knižnice pravidelne spracovávajú účelové projekty s cieľom získania nového a výmeny starého technického vybavenia svojich knižníc. Aj v sledovanom roku každá regionálna knižnica v našom kraji získala prostriedky na modernizáciu a obnovu technického vybavenia. Kysucká knižnica získala prostriedky na skvalitnenie knižnično-informačných služieb na úseku regionálnej bibliografie, Turčianska knižnica na skvalitnenie poskytovaných elektronických služieb pre verejnosť

prostredníctvom multifunkčného kopírovacieho zariadenia, Liptovská knižnica G.F.B. získala prostriedky na nákup piatich nových počítačových staníc, tlačiareň a skener a krajská knižnica získala prostriedky na vybavenie nových študijných miest počítačmi a multifunkčným zariadením.

V roku 2016 regionálne knižnice a krajská knižnica spolu prevádzkovali 245 počítačových staníc. 76 počítačov bolo prístupných verejnosti, z ktorých 69 bolo s pripojením na internet (- 9 pripojení oproti predchádzajúcemu roku). Aj v sledovanom roku došlo opäť k výraznému zníženiu počtu používateľov internetu (- 1 992, - 8,7 %). Je to dôsledok rýchlej internetizácie domácností a rozšírenia internetu aj cez mobilné siete. Zo spomínaného dôvodu knižnice počty počítačových staníc s prístupom na internet nerozširujú, práve naopak, ich počty znižujú. Najvyšší úbytok počtu týchto staníc s internetom pre verejnosť bol zaznamenaný v Turčianskej knižnici v Martine (- 8). Pripojenie prostredníctvom siete WiFi v priestoroch knižníc môžu využiť používatelia Krajskej knižnice v Žiline, Kysuckej knižnici v Čadci, Turčianskej

Počet návštev webového sídla regionálnych knižníc a krajskej knižnice v rokoch 2015-2016

Počet vstupov do elektronických katalógov regionálnych knižníc a krajskej knižnice v rokoch 2015-2016

knižnici v Martine a bezdrôtové pripojenie pribudlo aj v Liptovskej knižnici G.F.B. Všetky regionálne knižnice a krajská knižnica informujú verejnosť o svojej činnosti a podujatiach na vlastných webových stránkach. Na tieto prezentačné stránky regionálnych knižníc a krajskej knižnice bolo v priebehu roku 2016 zaznamenaných 248 381 vstupov virtuálnych návštevníkov a do online katalógov knižníc vstúpilo 261 303 návštevníkov. Okrem prezentácie formou webstránky knižnice propagujú svoje aktivity aj prostredníctvom sociálnej siete Facebook a Instagram. Podrobnejšie štatistické údaje o návštevnosti webových stránok jednotlivých knižníc vid'. tab. č. 5

Zamestnanci

V roku 2016 bolo v regionálnych knižniciach Žilinského kraja a v krajskej knižnici zamestnaných **126,72 zamestnancov v prepočítanom stave**. V porovnaní s rokom 2015 išlo len o minimálny nárast (+ 0,60 zamestnanca). Výraznejší nárast zaznamenala Krajská knižnica v Žiline (+ 1) vďaka projektu Praxou k zamestnaniu financovaného z Európskeho sociálneho fondu a štátneho rozpočtu, ktorý bol ukončený v decembri 2016. Nepatrný pokles zaznamenala Oravská knižnica A.H. (- 0,67). Stav zamestnancov vykonávajúcich knihovnícku činnosť bol len o 0,48 nižší ako v roku 2015.

Výrazne sa však **zvýšili počty zamestnancov knižníc v prepočítanom stave s vysokoškolským vzdelaním, a to zo 40 na 49,23 (+ 9,23 zamestnancov, nárast o 18,75 %)**, s odborným vysokoškolským knihovníckym vzdelaním bol však nárast len o 1 úväzok.

V Kysuckej knižnici pracoval jeden zamestnanec s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (5,96 % zo zamestnancov vykonávajúcich knihovníckej činnosti), v Liptovskom Mikuláši pracovali dvaja knihovníci s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (14,29 % zo ZVKČ), v Turčianskej knižnici pracovali štyria zamestnanci s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (18,60 % zo ZVKČ) a v Krajskej knižnici v Žiline pracovalo osem zamestnancov s odborným knihovníckym vysokoškolským vzdelaním (24,54 % zo ZVKČ). V Oravskej knižnici A.H. zamestnanec s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním na pozícii ZVKČ v sledovanom roku nepracoval.

Z celkového počtu 126,72 zamestnancov knižníc v prepočítanom stave 76,99 zamestnancov malo stredné vzdelanie a z toho viac ako polovica, t.j. 40,05 zamestnancov malo stredoškolské knihovnícke vzdelanie. V Krajskej knižnici v Žiline pracovalo 10,3 zamestnancov so stredoškolským knihovníckym vzdelaním, v Turčianskej knižnici 7, v Liptovskej knižnici G.F.B. 10 v Kysuckej knižnici 7,75 a v Oravskej knižnici A.H. 5 zamestnancov so stredoškolským knihovníckym vzdelaním.

Najvyššie zastúpenie zamestnancov s knihovníckou vysokoškolskou alebo stredoškolskou kvalifikáciou z počtu zamestnancov vykonávajúcich knihovníckej činnosti mala Liptovská knižnica G.F.B. s 85,71 %-ami, nasleduje Krajská knižnica v Žiline s 56,13 %-ami, Kysucká knižnica s 52,11 %-ami, Turčianska knižnica s 51,16 %-ami, a Oravská knižnica A.H. so 43,10 %-ami.

Percentuálne zastúpenie zamestnancov s vysokou školou bez ohľadu na druh absolvovanej školy z celkového počtu prepočítaných zamestnancov knižníc je nasledovné: Kysucká knižnica 48,38 %, Turčianska knižnica 46,07 %, Krajská knižnica v Žiline 38,55 %, Oravská knižnica A.H. 28,41 %, a Liptovská knižnica G.F.B. 27,87 %.

**Počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnicke
činnosti v r. 2009-2016
Regionálne knižnice Žilinského kraja**

Finančné ukazovatele knižníc, nákup knižničných fondov

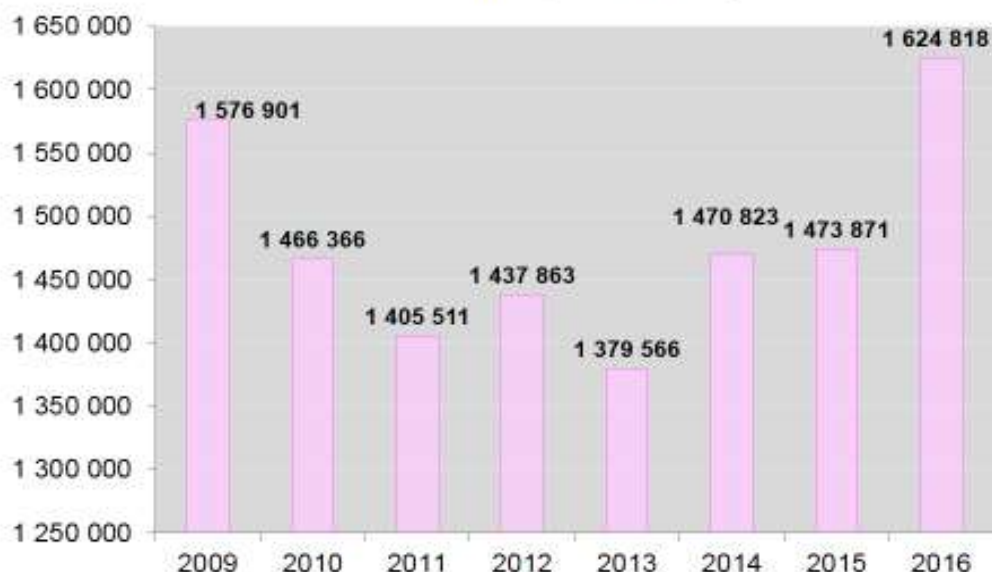
Príjmy z hlavnej činnosti regionálnych knižníc Žilinského kraja boli v roku 2016 vyššie oproti roku 2015 o 166 422 € a dosiahli výšku 1 978 762 €. **Transfery na činnosť knižníc z rozpočtu Žilinského samosprávneho kraja**, v ktorých bola započítaná aj čiastka na kofinancovanie projektov pre všetky regionálne knižnice boli 1 624 818 €, čo bolo viac ako v predchádzajúcom roku 2015 o 150 947 € (+ 9,3 %). Oproti predchádzajúcemu roku vyšší transfer bol pridelený každej regionálnej i krajskej knižnici, a to: Kysuckej knižnici v Čadci 316 895 € (+ 63 325 €, + 20 %), Oravskej knižnici A.H. 219 072 € (+18 901 €, + 8,63 %), Liptovskej knižnici G.F.B. 226 393 € (+ 2 387 €, + 1,05 %) Turčianskej knižnici v Martine 347 936 € (+ 20 575 €, + 5,91 %), Krajskej knižnici v Žiline 514 522 € (+ 45 759 €, + 8,89 %). Kysuckej knižnici boli pridelené prostriedky vo forme kapitálových výdavkov na stavebné úpravy – nadstrešenie vstupov do objektu, zateplenie častí obvodového múru suterénu knižnice a vybudovanie letnej čítárne s oplatením vo výške 50 000 €, Oravská knižnica A.H. z kapitálového transferu zakúpila strešnú krytinu v sume 24 589 € a krajskej knižnici bol pridelený kapitálový transfer 14 000 € na rekonštrukciu brány nákladnej rampy a na 7 miestny osobný automobil Citroen Berlingo. Knižnici G.F.B. boli pridelené kapitálové transfery vo výške 10 200 € na nákup a inštaláciu stoličkového výtahu a Turčianskej knižnici neboli v sledovanom roku pridelené žiadne kapitálové prostriedky.

	Dotácia ŽSK 2016 vrátane kofinancovania GS MK SR	Prepočet dotácie ŽSK na 1 obyv. sídla RK v €	Prepočet dotácie na 1 používateľa	Prepočet dotácie na 1 výpožičku
Kysucká knižnica v Čadci	316 895	12,93	56,11	1,18
Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne	219 072	11,47	65,47	0,86
Liptovská knižnica G.F.B. v Lipt.Mikuláši	226 393	7,18	63,01	0,73
Turčianska knižnica v Martine	347 936	6,27	56,69	0,87
Krajská knižnica v Žiline	514 522	6,34	44,44	0,74

Pri prepočítaní **príspevku zriaďovateľa na 1 obyvateľa** sídla knižnice, najvyššiu dotáciu vo výške 12,93 € dostala Kysucká knižnica a 11,47 € Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne. Nižšiu dotáciu v prepočte na 1 obyvateľa dostala Liptovská knižnica G.F.B., a to vo výške 7,18 €. Krajská knižnica v Žiline dostala dotáciu 6,34 € a vzhľadom na vyšší počet obyvateľov, najnižšia dotácia v prepočte na 1 obyvateľa bola pridelená Turčianskej knižnici v Martine, a to 6,27 €. **Dotácia zriaďovateľa v prepočte na 1 používateľa** bola najvyššia v Oravskej knižnici A.H. 65,47 € a v Liptovskej knižnici G.F.B. 63,01 €. V Turčianskej knižnici dotácia v prepočte na 1 používateľa dosiahla výšku 56,69 €, v Kysuckej knižnici 56,11 € a najnižšia dotácia na 1 používateľa bola v Krajskej knižnici v Žiline 44,44 €.

V prepočte **príspevku zriaďovateľa na 1 výpožičku** dosiahli knižnice nasledovné poradie: Kysucká knižnica 1,18 €, Turčianska knižnica 0,87 €, Oravská knižnica A.H. 0,86 €, Krajská knižnica v Žiline 0,74 € a Liptovská knižnica G.F.B. 0,73 €.

Dotácie na činnosť regionálnych knižníc a krajskej knižnice od zriaďovateľa Žilinského samosprávneho kraja v r. 2009-2016

V sledovanom roku 2016 dosiahli výnosy knižníc z vlastných činností (spolu s tržbami za prenájom) čiastku 130 074 €, čo je nárast oproti predchádzajúcemu roku o 4 468 (+ 3,43 %). Zvýšili sa tržby za prenájom (Turčianska knižnica v Martine), ale **tržby z poplatkov za knižničné činnosti** sa v celkovom súčte za kraj znížili o – 885 € (- 0,80 %). Tržby za poplatky z knižničných činností **poklesli v** Kysuckej knižnici v Čadci o 713 € (- 4,65 %), v Oravskej knižnici A.H. o 674 (- 5,72 %) a v Krajskej knižnici v Žiline o 1 021 € (- 1,92 %). Tržby za poplatky z knižničných činností **stúpili** v sledovanom roku 2016 len Liptovskej knižnici G.F.B. + 997 € (+ 8,55 %) a v Turčianskej knižnici + 526 € (+ 2,64 %). Znižovanie tržieb v ostatných rokoch je spôsobené neustálym poklesom počtu zaregistrovaných používateľov, následkom čoho sa znižujú aj tržby z členských poplatkov a rovnako sa znižujú aj tržby za upomienky, keďže používatelia využívajú výhody internetových nástrojov a knižnično-informačného systému Clavius a včasnú prolongáciu svojich výpožičiek uskutočňujú online. Za účelom včasného vrátenia kníh používatelia využívajú aj biblioboxy, prostredníctvom ktorých môžu vrátiť svoje knihy aj mimo prevádzkových hodín knižnice.

Regionálne knižnice a krajská knižnica pri prepočte **podielu tržieb z knižničnej činnosti na celkových príjmoch z hlavnej činnosti** danej knižnice dosiahli nasledovné hodnoty: Krajská knižnica v Žiline 7,83 %, Turčianska knižnica v Martine 4,53 %, Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne 4,46 %, Liptovská knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši 4,42 % a Kysucká knižnica v Čadci 4,05 %.

Všetky regionálne knižnice a krajská knižnica pravidelne každý rok spracujú niekoľko projektov zameraných nielen na nákup knižničného fondu, ale aj za účelom inovácie alebo výmeny zastarávajúcej techniky, výmeny a doplnenia interiérového vybavenia knižnice, ale tiež aj za účelom získania prostriedkov na zabezpečenie výchovno-vzdelávacích podujatí a edičnej činnosti. V sledovanom roku 2016 získali knižnice z Fondu na podporu umenia, miestnej samosprávy, od nadácií, ale aj od sponzorov a rôznych darcov mimorozpočtové prostriedky v celkovej sume 116 183 €. Podrobnejšie členenie získaných mimorozpočtových zdrojov jednotlivých regionálnych knižníc a krajskej knižnice vid'. príl. č. 7.

	Granty, dary, sponzorské a iné mimorozpočtové zdroje spolu /bez výnosov z darovaných kníh a periodík a bez príspevkov zo štát. rozpočtu /	Percento z príjmov z hlavnej činnosti
Kysucká knižnica v Čadci	23 391	6,48 %
Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne	19 111	7,67 %
Liptovská knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši	20 510	7,78 %
Turčianska knižnica v Martine	33 191	5,20 %
Krajská knižnica v Žiline	44 519	4,55 %
spolu	116 183	

Náklady, resp. výdavky na hlavnú činnosť medziročne vzrástli o 148 003 € (+ 7,45 %) a dosiahli výšku 1 987 792 €. Všetky knižnice okrem Liptovskej knižnice zaznamenali výrazný medziročný nárast výdavkov, a to spolu o 148 003 €. Najvýraznejší nárast zaznamenala Turčianska knižnica v Martine + 51 583 (+ 11,22 %), Kysucká knižnica v Čadci + 47 300 € (+ 13,24 %), Krajská knižnica v Žiline 38 924 € (+ 6,05 %) a Liptovská knižnica G.F.B + 12 641 € (+ 4,65 %). Oravská knižnica A.H. naopak zaznamenala pokles výdavkov na hlavnú činnosť o – 2 445 € (- 0,95 %).

V roku 2016 boli knižniciam pridelené **kapitálové transfery** spolu vo výške 113 780 €, čo je až o 67 679 viac ako v predchádzajúcom roku. Z toho 89 580 € použili knižnice na výstavbu a rekonštrukciu.

Prostriedky na nákup knižničných fondov poklesli oproti r. 2015 o 12 948 € (- 11,6 %) a za celý kraj dosiahli výšku 98 771 €. Okrem Oravskej knižnice A.H. všetky knižnice zaznamenali pokles prostriedkov na nákup knižného fondu, najviac však Turčianska knižnica v Martine - 6 286 €, kde bol výrazný pokles spôsobený aj nezískaním grantu z Mesta Martin, ale aj nižšími prostriedkami na nákup KF z rozpočtu knižnice. Nízky nákup knižného fondu zaznamenala aj Kysucká knižnica, keď prostriedky na nákup knižného fondu klesli o 4 051 €, čo predstavuje 20 %-ný pokles prostriedkov. Pokles o - 3 457 € (- 8,1 %) zaznamenala aj krajská knižnica a Liptovská knižnica G.F.B – 1 011 (- 7,5 %). Oravská knižnica A.H. zaznamenala v prostriedkoch na nákup KF nárast o 1 857 € (+ 11,9 %).

V porovnaní s odporúčanými hodnotami na nákup knižničných fondov, schválenými MK SR ako štandard pre verejné knižnice, dosiahli jednotlivé regionálne knižnice kraja v roku 2016 nasledovné percentuálne plnenie:

	% plnenia štandardov Finančné prostriedky na nákup KF z rozpočtových zdrojov vrátane vlastných príjmov a grantov v €			% plnenia štandardov Finančné prostriedky na nákup KF len z rozpočtových zdrojov knižníc vrátane vlastných príjmov v €		
	štandard	skutočnosť	plnenie	štandard	skutočnosť	plnenie
Kysucká knižnica v Čadci	36 770	15 805	42,98 %	36 770	7 695	20,93 %
Oravská knižnica A.H. v D.Kubíne	28 640	15 609	54,50 %	28 640	7 005	24,50 %
Liptovská knižnica G.F.B. v L.Mikuláši	47 300	12 444	26,31 %	47 300	3 744	7,92 %
Turčianska knižnica v Martine	77 730	15 823	20,36 %	77 730	6 231	8,02 %
Krajská knižnica v Žiline	105 542	39 090	37,04 %	105 542	27 853	26,4 %

Mimorozpočtové zdroje na nákup knižničných fondov sa v roku 2016 znížili, a to o 3 024 (- 6,14 %) a dosiahli čiastku 46 243 €. V roku 2016 mimorozpočtové zdroje tvorili 47 % z celkových nákladov vynaložených na nákup fondu. V jednotlivých regionálnych knižniciach bol podiel mimorozpočtových prostriedkov na financovaní nákupu knižničných fondov nasledovný: v Kysuckej knižnici 51,31 %, v Oravskej knižnici A.H. bol podiel mimorozpočtových zdrojov na nákup fondu 55,12 %, v Liptovskej knižnici G.F.B., ktorej na nákup knižného fondu prispelo aj mesto 69,91 %, v Turčianskej knižnici bol podiel mimorozpočtových zdrojov na nákup knižničného fondu 60,62 % a v Krajskej knižnici v Žiline bol podiel mimorozpočtových prostriedkov na nákup KF 28,75 %.

Osobné náklady regionálnych knižníc a krajskej knižnice v roku 2016 dosiahli výšku 1 405 087 € a vzrástli o 7,5 %, t.j. o 105 441 €. Išlo o nárast prostriedkov z VÚC + 101 311 €, keďže došlo k valorizácii plátov zamestnancov verejnej správy.

Nárast osobných nákladov bol zaznamenaný v každej knižnici: v Kysuckej knižnici + 41 204 €, z toho z VÚC + 35 608, v Oravskej knižnici A.H. + 9 224 €, z prostriedkov VÚC + 9 359 €. V Krajskej knižnici v Žiline bol nárast osobných nákladov o 26 185 €, z prostriedkov VÚC + 26 112, v Liptovskej knižnici G.F.B. o + 6 040, z prostriedkov VÚC + 6 892 a v Turčianskej knižnici + 22 788 €, z prostriedkov VÚC 23 340 €.

Priemerná mzda v krajskej knižnici a v regionálnych knižniciach Žilinského samosprávneho kraja v roku 2016

	Priemerná mzda všetkých zamestnancov spolu	Priemerná mzda odborných zamestnancov spolu (bez R a riaditeľa)
Kysucká knižnica v Čadci	643	626
Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne	635	623
Liptovská knižnica GFB v Lipt.Mikuláši	607	616
Turčianska knižnica v Martine	638	672
Krajská knižnica v Žiline	639	647

Analýza činnosti Krajskej knižnice v Žiline a regionálnych knižníc Žilinského samosprávneho kraja

Vydala: Krajská knižnica v Žiline

Zostavila a graficky upravila: Mgr. Božena Sobolová

Zodpovedná redaktorka: Mgr. Katarína Šušoliaková, riaditeľka Krajskej knižnice v Žiline

Rok vydania: 2017

Počet strán: 21 + 23 tab. príloh

Počet výtlačkov: 10

Vydané pre vnútornú potrebu Krajskej knižnice v Žiline a regionálnych knižníc Žilinského samosprávneho kraja